

Om tillit och triadisk kommunikation

Av José Luis Ramírez

Du undrade hur jag såg på Margrethe Lunds analys av tillitsfrågan. Jag har nu läst om hennes artikel i boken Tillitens ansikten och jag har också läst min egen artikel i samma bok. Jag måste säga att denna artikel är bland det bästa som jag har skrivit någonsin.

Margrethes analys vilar på psykoanalytisk grund. Hon gör ingen analys av själva begreppet "tillit", hon betraktar den enskildes medvetenhetsutveckling i psykoanalytiskt perspektiv. Det mest elementära stadiet ligger i början av livet, innan barnet har upptäckt att han är ett "jag". Först då börjar han objektivera sin erfarenhet, vilket då leder till det dyadiska stadiet (som Margrethe kallar "struktur") i subjektets inställning till verkligheten. Först vid ett tredje stadium uppstår den triadiska inställning till kunskapen och verkligheten som vi brukar anse normalt och önskvärt i vårt gemensamhetspräglade existens.

Det monadiska stadiet kan visserligen sitta kvar, åtminstone i perioder, hos den enskilde, men då handlar det om sinnessjukdom. Det är intressant då att konstatera hur ofta den dyadiska mentaliteten hänger kvar och skapar både missförstånd och sociala problem. Jag skrev om paternalismen min avhandling och vi talar ofta om "besserwissrar" som inte kan se utanför sig själva och inte kan ställa sig i någon annans synvinkel. Min kamp gäller hela tiden just detta problem och för mig är "retorik" lika mycket "konsten att lyssna" som "konsten att tala". Det handlar om att "se längre än näsan räcker" (för mig också att betrakta själva näsan) och få "perspektiv" på tillvaron.

Medan Margrethes synsätt är psykoanalytisk, min egen analys blir "fenomenologisk". Fenomenologin var den grundläggande filosofiska inställningen som etablerades av Husserl. Fenomenologi kräver av oss att "gå till själva saken" (det betraktade och analyserade fenomenet). Min viktigaste filosofilärare i Madrid hade varit lärjunge till Husserl i Tyskland och han fick mig att låta den fenomenologiska inställningen ligga till grund för allt vad jag tanker och gör. (Jag har aldrig nämnt detta men det kommer fram i mycket av det jag tar upp och i min inställning till Retorik). Vad fenomenologin vill göra är just att inte låta sig vilseledas av orden och snacket utan just granska det fenomen man talar om. Därför gick jag till väga i min egen artikel genom att fråga mig (såsom jag brukar göra): Vad menar vi med "tillit"? Uppfattningen om "tillit" är väldigt diffus, men en närmare undersökning visar just att det handlar om en förvärvad erfarenhet och en bedömning av vad det kan leda till i olika situationer. Utav vår erfarenhet

drar vi slutsatser om vad som förväntar oss och vad vi bör göra. Det gäller då att handla klokt, så att man inte tror ha förstått och ändå handla fel. Det handlar om igenkännande (tillbakablickande erfarenhet) och klokt förväntan, dvs. en realistisk bedömning om hur man ska handla. Det handlar om att ta med sig paraply när det behövs, inte i onödan eller att känna den andre så pass bra att man kan räkna upp hur vilken inställning hen kan inta eller på vilket sätt hen kommer att agera.

Samhällsplanering kräver tillit i just denna bemärkelse. Annars kan man använda ordet "tillit" på ett vulgärt, ogrundat sätt. Därför ville jag granska vad begreppet som benämns "tillit" i äkta mening innebär. Detta är just vad den triadiska inställningen kräver: Kunskap och omdöme.